

Kleinbürgerliches Wohnzimmer

Dresden (DE)

Heinrich Tessenow

Kleinbürgerlijke woonkamer/Lower middle-class living room: meubelopstelling in hal 12/ furniture arrangement in Hall 12, 4th/4th Jahresschau Deutscher Arbeit 'Wohnung und Siedlung', Dresden, 1925
Initiatief/Initiative: Landesverein Sächsischen Heimatschutzes
Uitvoering/Execution: Deutsche Werkstätte Dresden-Hellerau
Materialen en kleuren/Materials and colours: *Wanden:* wit; *Plafond:* wit; *Vloer:* donker (in oorspronkelijke schets: hout) / *Walls:* white; *Ceiling:* white; *Floor:* dark (in original sketch: wood)

Meubels/Furniture: tafel, armleunstoel (bekleed met goudbruin, groen en geel gestreept linnen), stoel, boekenkast op tafeltje (af te sluiten door gordijn), ladekast / table, armchair (upholstered in golden-brown, green and yellow striped linen), chair, bookcase on small table (which can be closed with a curtain), dresser
Overig/Diverse: schilderij met landschap, fotolijstjes, spiegel, vloerkleed, bloemenvaas, maquette woning (op boekenkast), plant in vensterbank, gesmoke witte gordijnen, tafelkleed met franje /

painting with landscape, picture frames, mirror, rug, flower vase, model house (on the bookcase), windowsill plant, smocked white curtains, table cloth with fringe
Tentoonstelling/Exhibition: 16 mei – 30 september 1925 / 16 May – 30 September 1925

Bronnen/Sources: Jahresschau Deutscher Arbeit. Dresden 1925. Wohnung. Siedlung (Dresden: Amtlicher Katalog und Führer, 1925). 'Ausstellung Wohnung und Siedlung in Dresden', in: *Bauwelt* (1925), jrg./vol. 16 (1925) nr./no.

33, 777-780.
 W. Hegemann, '21 Bilder von der Dresdener Jahresschau der Arbeit', in: *Wasmuths Monatshefte für Baukunst*, jrg./vol. 9 (1925), nr./no. 9, 374, 384-390.
 Paul Wolf, 'Jahresschau Deutscher Arbeit. Ausstellung "Wohnung und Siedlung"', Dresden, 1925', in: *Deutsche Bauzeitung*, jrg./vol. 59 (1925), nr./no. 69, 541-548.
 Karl Scheffler, 'Neue Arbeiten von Heinrich Tessenow', in: *Kunst und Künstler*, jrg./vol. 24 (1926), nr./no. 2, 54-60.
 Heinrich Lang, 'Der schlichte Wohnraum: Arbeiten der "Deutsche

Werkstätte" A.-G.', in: *Innendekoration*, jrg./vol. 37 (1926), nr./no. 1, 46-53.
 H. Tessenow, *Wohnhausbau* (München/Munich: Callwey, 1927).
 H. Tessenow, *Hausbau und dergleichen* (Berlijn/Berlin: Cassiser, 1928).
 G. Wangerin en/and G. Weiss, *Heinrich Tessenow, ein Baumeister – Leben, Lehre, Werk* (Essen: Verlag Richard Bacht, 1976).



In 1925, het jaar waarin Le Corbusier op de 'Exposition des Arts Décoratifs' in Parijs zijn Pavillon de L'Esprit Nouveau exposeerde, werd op het binnenstedelijke tentoonstellingsterrein van Dresden voor de vierde keer de 'Jahresschau Deutscher Arbeit' georganiseerd, ditmaal onder leiding van stadsbouwmeester Paul Wolf. Hadden voorgaande tentoonstellingen thema's als 'porselein, keramiek & glas' (1922); spel & sport (1923) en 'textiel' (1924), in de tentoonstelling van 1925 stond, vanwege de woningnood, de woonsituatie na de Eerste Wereldoorlog centraal onder de titel 'Wohnung und Siedlung'. Op een oppervlakte van ca. 16.000 m² en in meerdere tentoonstellingshallen werden door diverse interieurarchitecten en kunstenaars ruim 60 interieurs ingericht; op het buitenterrein stonden 16 voorbeeldhuizen van onder andere Bruno Paul, Albin Müller en Gustav Lüdecke. Een 'wetenschappelijke' afdeling toonde de ontwikkeling van de woningbouw in woord en beeld. Heinrich Tessenow ontwierp het restaurant 'Oberbayern' en enkele voorbeeldinterieurs, waaronder een grote en kleine slaapkamer, een eetkamer, een zithoek (*Wohnzimmerecke*) en een 'kleinburgerlijke' woonkamer.

De woonkamer is eenvoudig ingericht. De positie van boekenkast, tafel, stoelen en ladekast geeft een rustig en krachtig totaalbeeld. Karl Scheffler omschrijft in *Kunst und Künstler* (1926) de interieurs van Tessenow als volgt: 'Onzichtbaar, maar daarom niet minder werkelijk, zijn de werken van Tessenow omgeven met de atmosfeer van een idee, of beter gezegd een ideaal. (...) Dit idealisme is niet in een problematische vorm gegoten maar, met een bescheiden klassieke houding, omgeven door romantiek, waarin zowel de ziel van de traditie als het instinct voor het kiemende besloten ligt.'

Toch hecht Tessenow juist grote waarde aan de vorm. Uitgangspunt voor zijn meubelontwerpen, die altijd van hout worden gemaakt, is eenvoud in de vormgeving. De afzonderlijke onderdelen worden door ambachtelijke houtverbindingen tot een meubelstuk met een zuivere vorm en afgewogen proportie samengevoegd. Wat voor een meubelstuk als een stoel geldt, past Tessenow ook toe op de meubilering van een ruimte. In een zorgvuldige compositie plaatst hij enkele meubels langs de wand – het midden laat hij vrij, zodat de ruimtelijkheid van de kamer behouden blijft.

Hoe nauwkeurig Tessenow zijn ideeën over wonen voor zich zag, is te zien aan de prachtige gedetailleerde tekeningen die hij maakte voor zijn woningontwerpen. De kleinburgerlijke woonkamer schetste hij al in 1911 als inrichtingsvoorstel voor zijn niet uitgevoerde ontwerp voor rijwoningen in de tuinstad Hohensalza (nu: Polen). Later in 1921 maakt hij de schets opnieuw en brengt enkele minutieuze wijzingen aan (zoek de verschillen!). In 1925 krijgt hij dan de kans om dit interieur te verwezenlijken op de 'Jahresschau' in Dresden: de gelijkenis met de tekening is verbluffend. (fva)

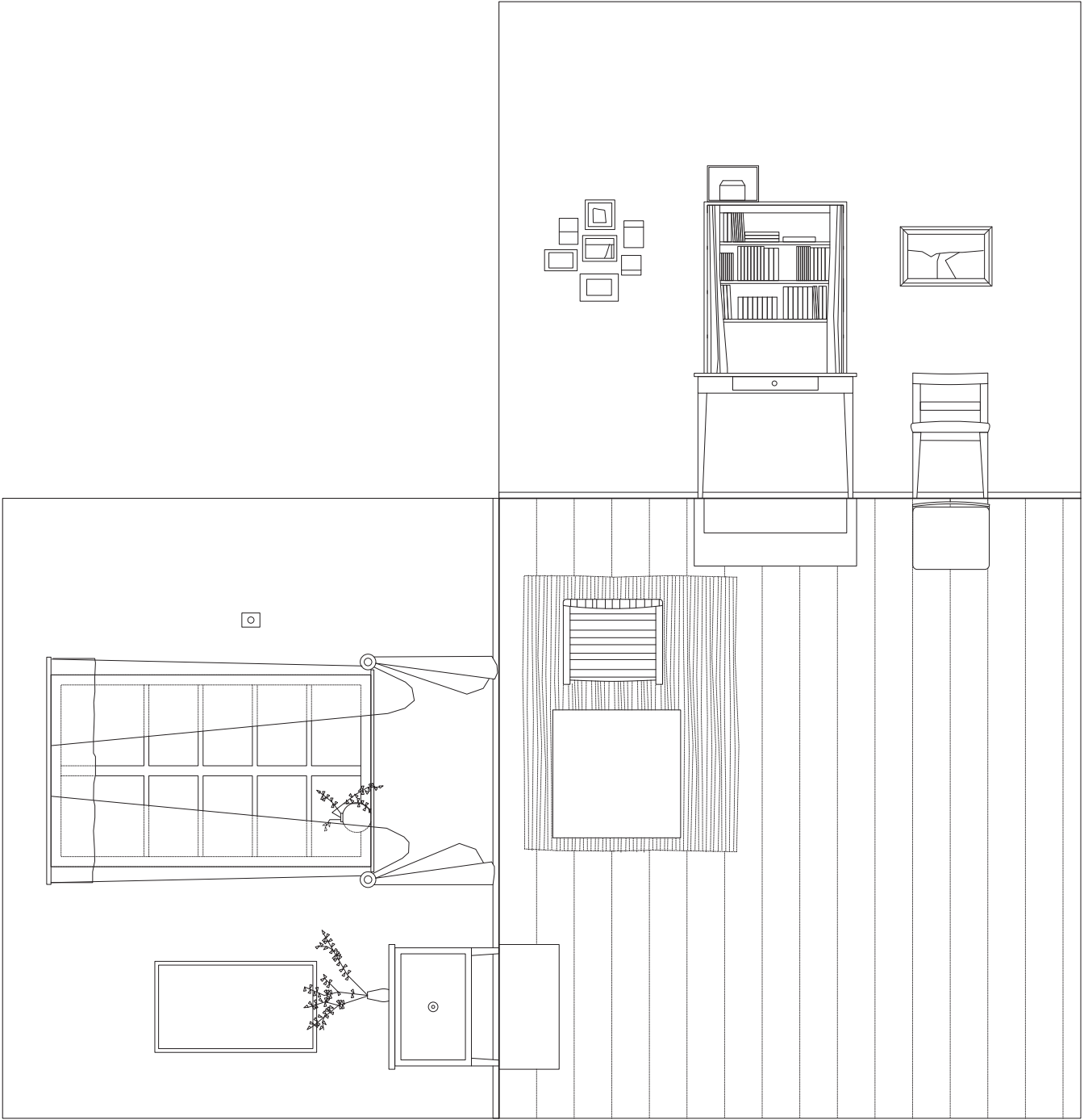
In 1925, the year in which Le Corbusier exhibited his *Pavillon de L'Esprit Nouveau* at the 'Exposition des Arts Décoratifs' in Paris, the 'Jahresschau Deutscher Arbeit' was held for the fourth time at Dresden's downtown exhibition area, this time under the leadership of city architect Paul Wolf. Whereas previous exhibitions had themes such as 'porcelain, ceramic & glass' (1922); 'game & sport' (1923) and 'textiles' (1924), the 1925 exhibition was entitled 'Wohnung und Siedlung', due to the post-First World War housing shortage. Across an area of approximately 16,000 m² and in several exhibition halls, about 60 interiors were decorated by various interior designers and artists. The outdoor area contained 16 model houses by Bruno Paul, Albin Müller, Gustav Lüdecke and others. A 'scientific' department showed the developments in housing construction, in words and pictures. Heinrich Tessenow designed the 'Oberbayern' restaurant as well as several sample interiors, including a large and a small bedroom, a dining room, a sitting area (*Wohnzimmerecke*) and a 'petty bourgeois' living room.

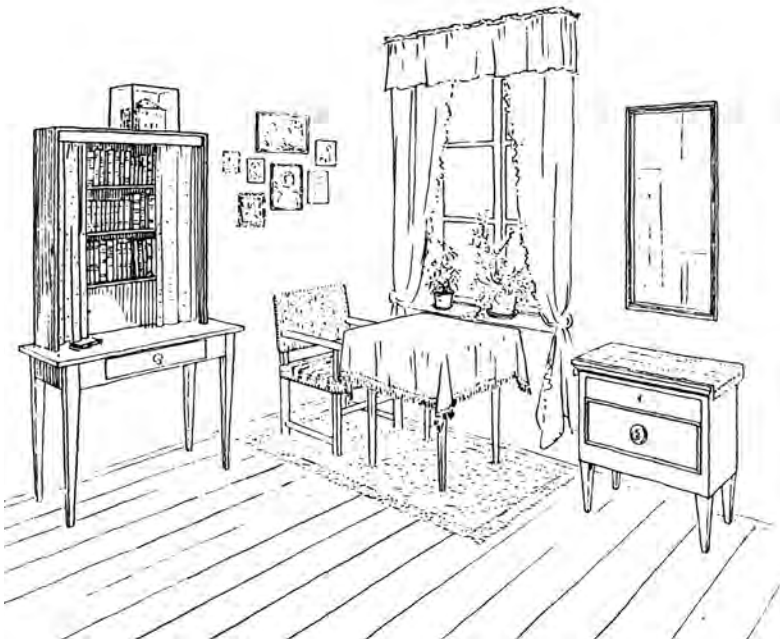
The living room was simply furnished. The position of the bookcase, table, chairs and dresser created a calm and powerful overall picture. In *Kunst und Künstler* (1926), Karl Scheffler described the interiors of Tessenow as follows: 'Invisible, but thereby no less real, are the works of Tessenow, surrounded by the atmosphere of an idea, or better yet an ideal. . . . This idealism is not cast in a problematic way, but instead with a modest, classic attitude, surrounded by a sense of the romantic, in which both the soul of the tradition as well as the instinct for germination are embedded.'

Yet Tessenow attached great importance to form. The starting point for his furniture designs, which were always made of wood, was simplicity in design. The individual components were assembled into a piece of furniture with a pure form and balanced proportions, by means of artisanal wood joints. When he was furnishing a room, Tessenow also used the same qualities that make a piece of furniture into a chair. In a careful composition, he placed several pieces of furniture along the wall, and left the middle empty, so that the spaciousness of the room was maintained.

Just how accurately Tessenow envisioned his ideas about dwelling can be seen in the beautifully detailed drawings that he made for his home designs. He had initially sketched the lower middle-class living room in 1911 as a furnishing proposal in his (ultimately unexecuted) design for row houses in the garden city of Hohensalza (which is now part of Poland). Later, in 1921, he redrew this sketch, and made several meticulous changes (spot the differences!). In 1925, he was given the chance to realize this interior at the 'Jahresschau' in Dresden: its similarity to the drawing is amazing. (fva)

Kleinburgerlijke woonkamer, opstelling tijdens de 4^e Jahresschau Deutscher Arbeit, 'Wohnung und Siedlung', Dresden, 1925
Kleinbürgerliches Wohnzimmer, arrangement during the 4th Jahresschau Deutscher Arbeit, 'Wohnung und Siedlung', Dresden, 1925





Tekening van een woonkamer,
ca. 1921
Drawing of a living room,
c. 1921



Kleine boekenkast met stoel,
ca. 1926
Small bookcase with chair,
c. 1926

Andere opstelling tijdens de
4^e Jahresschau Deutscher Arbeit,
'Wohnung und Siedlung', Dresden,
1925

Another arrangement during the
4th Jahresschau Deutscher Arbeit,
'Wohnung und Siedlung', Dresden,
1925



Inrichtingsvoorstel voor
rijwoningen in Hohensalza (niet
uitgevoerd), 1911
Suggested furnishing for row houses
in Hohensalza (not executed), 1911